

Karamanoğlu Osmanlı Münasebetlerine Ait İki Hukuki Vesika

*Yahya BAŞKAN**

Osmanlı Karamanlı münasebetleri Türk tarihinde en fazla dikkat çeken ve 14. yy. itibaren kaleme alınan bütün Osmanlı tarihi kayıtlarında bahsi geçen bir devir olmuştur. Bu münasebetler pek dostane geçmemiş iki tarafın rekabeti umumen harp meydanlarında bitmiştir. Takriben 1350 senesinde başlayan mücadele 1485-90 yılına kadar devam etmiştir. Bu mücadele ve münasebetler çerçevesinde İslam ve Osmanlı tarihinde çok ender karşılaşılan bir vakıa karşımıza çıkmaktadır. II. Murad döneminde Osmanlılar Rumeli'nde Hıristiyan devletlerle mücadele ederken Karamanlılar birkaç kez Osmanlılar aleyhine Bizans, Macarlar ve Papalık ile ittifak yapmışlardır. Bu durum Osmanlıları çok zor durumda bırakmıştır.

II. Murad Karamanoğullarının bu faaliyetleri karşısında Mısır'a müracaat ederek dört mezheb Kadısından fetva istemiştir. Osmanlıların kaynaklara göre böyle bir fetva talebi başka bir beylik yahut devlet için söz konusu olmamıştır. Feridun Emecen, Kur'an'ın iki gazi devlet arasındaki savaşı yasaklaması sebebiyle Osmanlıların komşu Türkmen Beyliklerinin fethi için meşru bir zemin hazırlamak zorunda olduklarını, onların da mevcut durumu atlatmak için İslami fıkıh kaideleleriyle telif çabalarından bahsetmektedir. İslam fıkıhında topraklar *dârü'l harb* ve *dârü'l İslâm* olarak ikiye ayrılmıştır. Kur'an ve Hadis gibi iki ana hukuk kaynağında bulunmayan bu mefhumlar, olaylara ve siyasi şartlara göre şekil kazanmaktaydı. Dolayısıyla milletlerarası ilişkilerde bu iki kavrama göre açıklanıyordu. Buna göre İslam hukukunda Müslüman devletler açısından ayaklanma dışında devletlerarası bir hukuk sorunu ortaya çıkmamaktaydı. Bu ayaklanma veya isyan dediğimiz sorun da bagy olarak vasıflandırılıp, ayaklanma halindeki ülke de *dârü'l bagy* kelimesiyle vasıflandırılıyordu. Kur'an'da, Müslüman bir devlete diğer Müslüman bir devletin yahut topluluğun tecavüzü halinde onunla savaşılmasına cevaz veren ayet bu mefhumun teşekkülü ve icrasında mühim bir rol oynamıştır. Böylelikle Müslüman bir devletin diğer Müslüman bir devletle savaşmasının meşru ve hukuki ortamı oluşturulmuş oluyordu. Özellikle gaza faaliyetiyle meşgul olan bir devlete karşı yapılan müdahale ve tecavüz bu haklılığı daha da sağlamlaştırmaktaydı. Osmanlıların gaza işiyle meşguliyeti, Balkanlardaki faaliyetleri onların gazi beylik yahut devlet vasfı Anadolu ve diğer coğrafyalardaki Müslüman devletler arasında endişeli de olsa kabul görmüştü. I. Murad Rumeli'de kafirlerle savaşmaya giderken kendisine karşı birleşen beylikler hakkında ulemaya müracaat ederek ilk önce kiminle savaşması gerektiğini sormuş ulemeda kafirlere karşı savaşmanın *farz-ı kifâye*, Müslümanları zorbalardan kurtarmanın *farz-ı ayn* olduğuna işaret etmiştir. I. Murad ikincisini tercih etmiştir. F. Emecen bu durumu *dârü'l bagy* kavramının icrâ edilmesi ve aynı

* Yard. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi.

zamanda Osmanlıların Türkmen Beyliklerine karşı hakimiyet siyasetlerinin meşrulaştırılması olarak görmektedir¹. Nitekim I. Murad'ın Karaman elçisine söylediği "mâni-i gazâya gazâ, gazâyı ekberdir" sözü bu durumu çok iyi özetlemektedir.²

İşte böylesi bir durum karşısında II. Murad Mısır Memlûk Devleti bünyesinde bulunan dört mezhep kadısından Karamanlıların mezkur saldırıları hakkında fikirlerini sorup fetva istemiştir. H. İnalçık, Osmanlılar Müslüman devletlere karşı harekete geçmek zorunda kaldıklarında bu hareketlerini İslâm dünyası gözünde meşru kılmak için ellerinden geleni yapmışlardır demektedir.³ II. Murad'ın tavrı da yukarıda da izah ettiğimiz gibi İnalçık'ın sözleriyle örtüşmektedir. Osmanlıların Memlûk ulemasından fetva istemesinin asıl sebebi muhtemelen Timuruların tepkisini engellemek düşüncesi olmalıdır. Çünkü daha evvelki Karaman seferine Timur'un oğlu Şahrüh tepki göstermiş Timur'un Ankara Savaşı'ndan sonra buraları ele geçirdiği dolayısıyla bu toprakların hukuken Timurulara ait olduğu hatırlanmıştır. II. Murad böylesi nazik bir durumda fetva mekanizmasını devreye sokmuş olmalıdır. Nitekim Şahrüh'a verilen cevapta Karamanlıların kendileri gaza ederken arkadan vurduğu anlatılıp onların bu yaptıklarının ulemaya sorulduğu kendilerinin de alimlerin oluruyla bölgeye girdikleri belirtilmiştir.⁴

Fetva isteme meselesi Osmanlı kaynaklarında Zaîfî'nin dışında hiçbir kaynakta geçmez. Sadece 1512 tarihinde sona eren Anonim Osmanlı Kroniğinde fetvayı andırır, "Karamanlu şunun gibi tayifedür kim kâfire ol vakt elçi gönderüb müslümalığı kasd itti kim kâfir elinde helâk ide. Müslümana nicedüğü hod ma'lumdur"⁵ cümlesi mevcuttur. İncelemiş olduğumuz Memlûk kaynaklarında da herhangi bir haber mevcut değildir. Hatta fetvayı verenlerden birisi olan Haceru'l Askalâni dahi incelemiş olduğumuz *İnbâu'l Gumr ve ed-Dürerü'l Kâmine* isimli eserlerinde herhangi bir bilgi vermez.⁶ Fetva metinlerinin valîğundan İ. H. Uzunçarşılı'nın neşretmiş olduğu Topkapı Sarayı Kütüphanesi'nde bulunan Karamanoğlu İbrahim Bey'in Vakfiyesi münasebetiyle haberdar olunmuştur. Uzunçarşılı makalesinde sadece beş adet fetva suretini vermiş ancak bunların mahiyeti ve hangi kütüphaneye ait oldukları hususunda bilgi vermemiştir.⁷ İfade etmiş olduğumuz gibi bize fetva istenmesi

¹ Feridun Emecen, **İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, Kitapevi Yayınları, İstanbul 2003, s. 113-117; Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî (h.z), oğlu Alâeddin Çelebi'nin cenaze namazını bağı olduğu için kıldırılmamış ve de kulmamıştır. Çünkü Alâeddin Çelebi Kırşehir'in Malya Ovası'nda Selçuklu ve Moğol güçlerine karşı Ahi zümreleriyle birlikte savaşmış ve neticesinde de öldürülmüştür. Bu durumda kendisi devlete karşı isyan edip, savaşmış olduğu için âsi sayılmış ve Babası tarafından böyle bir muâmeleye tâbi tutulmuştur. Bu hadise bağı mefhumunun Anadolu'da devlet hukuku açısından ne kadar mühim olduğunu göstermesi bakımından ilginç bir örnektir.

² **Neşri**, I, s. 165.

³ H. İnalçık, "Osmanlı Fetih Yöntemleri", **Söğütten İstanbul'a**, (editör. O. Özel-M. Öz), İstanbul 2000, s. 446.

⁴ Sarı Abdullah Efendi, **Münşeat-ı Fârisiye**, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Böl., F. Y. Nr. 3333, vr. 23a-28b.

⁵ **Anonim Osmanlı Kroniği**, s. 79.

⁶ İbn Hacer el-Askalâni, **Ed-Dürerü'l-Kâmine fi A'yâni'l-Mietî's-Sâmine**, (nşr. F. S. El Emâni), Beyrut 1931.

⁷ İ. H. Uzunçarşılı, **Karaman İmâreti Vakfiyesi**, s. 118-119.

hususunda tek ve net bilgi veren kaynak Zaîfi'dir. O kaleme almış olduğu beyitlerinde II. Murad, Üngürüz üzerine gittiğinde Karamanoğlu'nun gelip topraklarına tecâvüzünden şikayet etmekte devamla da,

*“Bes eyle eyle olsa bu işe çare eylesen,
Gönülden teşvîşin avâre eylesen”⁸*

diyerek bu durumdan muzdarib olduğunu beyan etmektedir. Zaîfi, Karamanlıların Müslümanlara yaptıklarını ve II. Murad'la ulema arasındaki konuşmayı nakledip işi fetvanın istenmesine getirir,

*“Velîkin ol Karamanun işini
İşitdün âhir evvel cünbişini
Ki nice ehl-i dini kıldı garet
Müslümanları eyledi hasâret
Nicesi sünnî disün ana gişi
Kim İslâm dinini yıkmakdur işi
Bes eyle olsa iy Sultan-ı ekmel
Ana varmak gerek kim oldur efdâl
Bu yanadın hücum eylerse kâfir
Ki Rumiline geçe bellü zâhir
Karamanun işini ey Şâh-ı âlem
İşidip la'net itdi cinn ü âdem
Ki zîra siz gideriken gazâya
Gelüp zulm itdi ol yohsulu baya
Bu resme yapıdılar âlemde çavın
Kim ehli küfre olmışdır muâvin
Mısırdâ cem olurlar dört kadı
Şer'i kim hakk olardan ola râzı”⁹*

Bu kayıtlardan açıkça II. Murad'ın durumun nezaketini hem kendi ulemasına, hem de Mısır ulemasına danıştığı anlaşılmaktadır. Bu Mısır ulemasının isimleri, Kadî'l Kudât, Şeyhu'l İslâm Ahmed bin Hacer eş- Şâfiî el-Askalâni; Kadî'l Kudât, Şeyhu'l İslâm Sâ'deddin ed-Deyrî el-Hanefî; Kadî'l Kudât, Şeyhu'l İslâm Bedreddin et-Tenesî el-Mâlikî; Kadî'l Kudât, Şeyhu'l İslâm Bedreddin el-Bağdâdî el-Hanbelî; Kadî'l Kudât, Şeyhu'l İslâm Abdüsselâm el-Bağdâdî el-Hanefî'dir. Bu fetvaları kaleme alan ve kadıların görüşlerine katıldığını beyan eden ise Amasyalı Hanefî âlimi Abdullah b. Muhammed el-Muslihî'dir. Osmanlılar beş âlimden fetva talep etmişlerdir. Bunlardan ikisi Osmanlıların kendi fıkıh kolundan oldukları Hanefî âlimi, diğerleri de Şâfiî, Hanbelî ve Mâlikî mezheplerine mensub âlimlerdir. Fetvaları

⁸ Zaîfi, s. 209.

⁹ Zaîfi, s. 210-213.

kaleme alan el-Muslîhî'yi de hesap edersek Hanefî alimi üç olmakta görüş bildirenlerin sayısı da altıya çıkmaktadır. Böylece Hanefî ağırlıklı olarak Osmanlılar İslâm dünyasındaki bütün hukuk ekollerinden Karamanlılara ait durum hakkında görüş istemişlerdir. Bu fetvaların başka yerden değil de özellikle Mısır'dan istenmesi aynı zamanda o tarihlerde özellikle Kayseri meselesinde Dulkadir ve Osmanlılara karşı Karamanlıları destekleyen Memluklara karşı çok ince diplomatik bir tavır olduğu da düşünülebilir.¹⁰

Zaîfî'de Karamanlıların yaptıkları işler olarak işaret edilen hususlar Osmanlılar tarafından görüş istenilen metinde bir bir sıralanmıştır. Gerek bu metinde ve gerekse fetvaların hiç birisinde ne İbrahim Bey'in ne de II. Murad'ın ismi geçmemektedir. Görüş istenilen kayıtta Osmanlıların gaza vasıflarına ağırlık verilmekte buna mukabil Karamanlıların kendilerine karşı kafirlerle işbirliği yaptığı vurgulanmaktadır. Metin şu şekildedir; “*Rum ülkesi hakimi Osman oğlu ile Karaman ülkesi hakimi Karaman oğulları arasında meydana gelen hadise hakkında muhterem ulemâ hazretlerinin görüşleri sorulmaktadır... Şöyle ki Frenk taifelerinin cümlesi ittifak edip adı geçen Osman oğlunun ülkesini zabt ve istila etmek, Müslümanları katledip mallarını gasp etmek ve yurtlarına yerleşmek üzere kastetmiş ve Osman oğluyla savaşmak için büyük bir küffar topluluğunu toplamıştır. Bu durumu haber alan Osman oğlu onlarla savaşmak üzere büyük bir ordu hazırlamış, mahzul düşmanın def edilmesi, ülkeye ve dârul-İslâma taarruz etmelerinin engellemesi amacıyla ülke ahâlisinin arasında savaşmaya gücü yetenlerin kendi ordusuna katılmaları ve ülkeyi ve civarını terketmemeleri için emir buyurdu. Karamanoğlu buna muttâlî olup Osman oğlunun küffar ile cenke çıkıp savaşmakla meşgul olduğunu ve kendisiyle uğraşmaya mecâlî olmadığını öğrendiğinde ahâlisi küffar ile muharebeye giden Osmanlı beldelerinin bir kısmını istila etti. İstanbul hâkimi kâfir ile murâsele edip kendisi bir cenahta kâfir ise başka bir cenahta durup Osmanlıyı ortada bırakarak zayıf düşürmüş kâfirle savaşmasına engel olmuştur. Ve dahi Müslümanların arkasından saldıran bazı beldelerini istila edip, bu davranışıyla İslam diyarını küffarın istilasına maruz bırakmıştır. Bu büyük fesadın müsebbibi Karaman oğlunun hükmü nedir?. Katlinin vücûbuna dair ve fasit maksatlarının bertaraf edilmesi için terettüp eden hükmün sarahaten beyan olunması, Bu durumda Müslümanların canına malına ve yurtlarına kasteden küffârın bu davranışına rıza göstermesi gibi gayri zâlik muhtelif fesatta bulunması hasebiyle katledilmesine mübade-rede (teşebbüs) bulunmak ve bu cihetle Şeriattan çıkmış kabul edilerek Ondan intikam almanın caiz olup olmadığını beyan edilmesi matluptur. Ayrıca Küffara yardım ederek Müslümanları muharebelerinde zayıf düşürmesi yukarıda ifade edilen hükme girip girmediği mübeyyen bir menkul ile bildirilmesi... Allah sizleri cennetine nail eylesin, hepinizden razı olsun. Allah cümlemize yeter, o ne güzel vekildir”¹¹. Bu talebe gelen cevaplar Karamanoğlu açısından hiç de iyi değildir. Ayet ve Hadislere dayandırılan görüşlerde, Karamanoğlunun yaptıklarının karşılığında Osmanlıların onlarla savaşmalarının caiz ve hatta vacib olduğu bildirilmiştir.*

¹⁰ Zikredilen âlimler hakkında geniş bilgi için bkz. Ahmed Özdemir, “II. Murad’ın Bir Diploması Zaferî İbn Hacer’in Fetvâsı”, **Yeni Türkiye**, (Ocak-Şubat 2000), Sayı 31, s. 796-797.

¹¹ İ. H. Uzunçarşılı, “Karaman İmâreti Vakfiyesi”, s. 13; Ramazan Boyacıoğlu, “Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanoğullarının Aldığı Fetvâlar”, **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 4, Sivas 2000, s. 65.

Askalâni fetvasında iki ayete yer verir. Bunlar kafirlerin dost edinilmemesi hususundadır. Ayrıca Ayeti izah eden bir de Hadis'e işaret edilir. Kafirlerle dostluğun ancak Müslümanların tehlikeden korunması için söz konusu olabileceği belirtilmekte ve Karamanlıların böyle bir durumunun olmadığı onların kâfirlere mektup göndererek onları Müslümanların üzerine sevk ettiği, bu hareketin de inananları zayıflattığı açıklanmaktadır. Askalani'ye göre böyle hareket eden birisinin İslâm dairesinden çıkmış olduğu, Hakka döndürülünceye kadar gücü yeten herkesin onlarla savaşmasının vacib olduğu bildirilmektedir¹².

Hanefi Kadısı Sâ'deddin ed Deyrî mezheb imamlarının bu husustaki görüşlerini aktarıp, Peygamber Efendimiz devrinde cereyan eden bir hadiseyi nakleder. Karamanoğlunun yaptığı büyük bir günah ve kötülük olduğunu beyan edip Hanefi fikhının görüşünü aktararak tevbe etmesini istedikten sonra, Karamanoğlunun kafirlerle savaşta Osmanoğluna yardım etmesi gerektiğini bildirir.¹³

¹² İ. H. Uzunçarşılı, "Karaman İmâreti Vakfiyesi", s.15; Ahmed Özdemir, agm., s.797; Ramazan Şeşen Askalâni'nin meşhur olan on dört tane fetvâsının olduğunu söylemekte fakat bunlar hakkında bilgi vermemektedir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Askalâni bir nevi şahıs biyografisine ayırdığı **ed-Dürerü'l-Kâmine**'sinde ve Osmanlı Karamanlı münasebetleri hakkında haberler verdiği **İnbâi'l Gumru**'unda fetvâlarla ilgili bilgi vermez.; Fetva metni şu şekildedir. "Allah (C.C) şöyle buyurdu: 'Ey inananlar! Yahudi ve Hristiyanları dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostlarıdır. Sizden kim onları dost edinirse kuşkusuz o da onlardandır Başka bir ayette de şöyle buyurdu: 'Mü'minler, mü'minleri bırakıp kafirleri dost edinmesin. Kim böyle yaparsa Allah ile bir ilişkisi kalmaz. Ancak onlardan (gelebilecek tehlikeden) korunmanız başkadır Birinci ayet hakkında müfessirler şunu belirtmişlerdir: Kâfirleri dost edinmenin yasaklanması sadece ehli kitabı değil ehli put (putperest) kafirleri de kapsamaktadır. Nassı Celile Ehli kitap hakkında varid olmuştur. Ancak Küfür bakımından daha şiddetli olanların ayet kapsamına girmesi daha evladır. 'Onlar birbirlerinin dostlarıdır' ibaresi Allah'ı inkarda müşterek olduklarına işaret eder. 'Sizden kim onları dost edinirse kuşkusuz o da onlardandır' ibaresi de kafirler grubuna dahil olunmakla şiddetli bir tehdit içermektedir. Hz peygamber (S.A.V.) efendimizin 'Kişi sevdiğiyle beraberdir' sözü de ayetin mazmununu açıklamaktadır. İkinci ayetin içeriği de birinci ayet gibidir. İkincisi daha hususidir. (Ehas) Zira birinci ayet kâfirleri dost edinmeyi mutlak manada yasaklamış İkincisi ise müminleri terk edip kâfirleri dost edinmeyi yasaklayarak tahsis etmiştir. Dolayısıyla birinciden daha vurgulu ve şiddetlidir. Çünkü buradaki faile yönelik tehdit, takva, ubudiyet, iman ve gayri zalik umurun Allaha olan nispetinin zayı olmasıdır. 'Ancak onlardan (gelebilecek tehlikeden) korunmanız başkadır' ibaresindeki istisna şerrinden korkulan kâfirleri dost edinmeyi caiz kılsada bu dostluk Müslümanlara karşı duyulan dostluğun devam etmesine mani olmamalıdır. Sorulan soru budur. Bu durumda Ehli salib (haçlı) ile dost, ehli imana düşmanlıkla büyük bir cürüm ve kötülük irtikab edilmiştir. Bundan daha şediidi İslam beldesini tek başına ordusuyla korumak için azmü ikdam edenlerin güçlerini zayıflatmak, azimlerini kırmak ve çabalarını boşa çıkarmak amacıyla onlara saldırarak ve Bununla da yetinmeyip Allah düşmanlarına mektup göndererek onları İslam diyarına tarruza teşvik etmektedir. Bunu yapanlar İslam dairesinden çıkmıştır. Hakka ve hak ehline döndürülünceye kadar Gücü yeten her kesin onlarla savaşması vaciptir".

¹³ Metnin tercümesi şu şekildedir; "Şüphesiz bu işin faili en büyük cürümü işlemiş, en iğrenç mak-sada yönelmiştir. Görülüyor ki Dosdoğru akideden yetişmemiş, selim bir niyet sahibi değildir. Müslümanların başarısızlığını amaçlayan, mücahitlerin yolunu engelleyen biri bu kötü sıfatlara nasil sahip olmasın. Çünkü Cihat etmekten kasıt dini yüceltmek ve müşrikleri hüsrana etmektir. Bu yolun aksine davranan, davranışı sebebiyle helak olacaktır. Mülkü de onu kurtaramayacaktır. Sualde belirtildiğine göre malum şahıs anlatılanlara cüret etmiş, kâfir melik ile murasele de bulunarak kötü emellerine muvafakat etmiştir. Böylelikle Müslümanları alçaltıp ve korkutmuş, müşriklerinse kalplerini ısıtıp Müslümanlara karşı kıskırtmıştır. Ne kadar da alçakça bir davranış. Sadece bu dahi zıttıyla mukabeleye mustehak olması için yeterlidir. En şiddetli azap ile cezalandırılıp muamelenin

Maliki Kadısı Bedreddin et Tenesî Karamanoğlu hakkında fazla sert bir yorum yapmamakla birlikte, Rumlarla yazışmasını hoş karşılamaz. Aynı zamanda Karamanoğlunun kafirlere yardım amacıyla Müslümanların safına geçerek savaşmasını daha tehlikeli bulur¹⁴. Ancak bu son hükümdeki bir nevi casusluk diyebi-

en sertine tabi tutulmalıdır. Amacını gerçekleştirmek için Osman oğlunun bazı beldelerine saldırıp Müslümanları korkutarak mallarına ve canlarına kastetmesine gelince bu daha büyük bir cürümdür. Sonuç olarak bu cürümler bir dağ misali yığılmış cezasını bir kat daha arttırmıştır. Onunla ve ona tabi olanlarla kalplerindeki kötülüklerden dolayı savaşmak vaciptir. Yaptıkları düşmanlığa misliyle karşılık vermek için adil bir ordu toplanıp En kötü yerlere sürülmelidirler. Müslümanların ahvalini müşriklere ihbar eden Müslümanlar hakkında Malik der ki imamın onunla cihat etmesi için herhangi bir şey veya görüş işitmedim. İmam Evzai de şöyle dedi: Ondan tövbe etmesi istenir eğer tövbe edip pişmanlık duyarsa, kabul ederiz. İmamda onu acı verici bir cezaya çarptırır. Ve uzak bir diyara sürgüne gönderir. (Hain)eğer zimmî ise ahdi bozduğu için öldürülür. Ehli harpten ise malları kabz edilip beytül-mal'e konulur. Ulemamız dedi ki: Cezalandırılıp uzun müddet hapiste tutulması tercih edilir. İmam Şafi de aynı konuda şunu dedi: Müslümanlığı sabit olanın kanı helal değildir. Ancak Evli iken zina eder, haksız yere bir Müslüman öldürür veya imanından sonra açık bir küfre düşerse kanı helaldir. Ve şu hadisi delil getirdi: Rasullullah (s.a.v) Hatib b. Ebi Yelse'a'yı cezalandırmıştır. Sonra ondan rivayet olunur ki ..Bu işi yapan heyet(hüsnü süluk) sahibi bir adam olup cehaletinden yapmışsa affolunması mustehabtır. Eğer heyet sahibi değilse cezası veya affı İmama bırakılır. Hatib'in meselesine gelince özür beyan ettiğinden cezalandırılmamıştır. Hz peygamber (s.a.v) akidesinin sıhhatinden emin olduğu için özrünü kabul etmiştir. Çünkü Hatib bu cürmü dininden şüphe duyduğu için değil Evladını ve malını sakınmak için yapmıştır. Hz Ömer'in(r.a) Bırakın onun boynunu vurayım bizleri aldatmıştır. Şeklindeki tavrı Hz Peygamber'in(sav)bildiğini bilmemesinden kaynaklanmıştır. Bu sebeple ulema bu konuda ihtilafa düşmüştür. Dolayısıyla küfrüne hükmolunmaz ise öldürülüp öldürülmemesi İmamın içtihadına bırakılmıştır. Abdulmelik ise şöyle dedi: Eğer bunu adet haline getirdiyse casus olduğundan öldürülmesi gerekir. İmam malikte: Sahih olan görüş Müslümanlara zarar verdiğinden ve yeryüzünde fesada sebep olduğundan Casusun öldürülmesidir. Görüşündedir. Bizim mezhebimizde budur. Bu durumun(tecessüs) tekerrür etmesi akidesinin fesadına ve zevaline delalet eder. Sonuç olarak Müslüman bir beldede yaşayıp kafirlere yardım ve yataklık edip Müslümanların can ve mal güvenliklerini tehlikeye düşüren, ve sair mefasitte bulunmuş kimse küfrün kelimesini yüceltmıştır. Bu en büyük günah ve kötülüktür. Osmanoğluyla aralarında intikam alacak deresinde bir düşmanlık bulunsa bile aradaki uyuşmazlığı ve dünya menfaatlerini bırakıp din düşmanlarıyla mücadele eden osmanoğluna yardım etmelidir. Bu konuda İmam Azam'ın görüşü şudur: Bu işin failine fiilin sebebi sorulur. Cehaletinin büyüklüğü anlatılır. Yaptığı şeyden tövbe etmesi ve pişmanlığını izhar etmesi ve apaçık hakikate dönmesi istenir. Tövbesinin delili olarak canıyla malıyla ve ordusuyla Müslümanlara savaş açan murasele de bulunduğu din düşmanlarıyla cihada kalkmalıdır. Ve elinden geldiği kadar mücahid Sultan osmanoğunun yanında yer almalıdır. Böyle yaptığı takdirde tövbesinin tahkiki olduğu anlaşılacaktır. Aksi takdirde dünyada hüsrana ve ahirette de elim bir azaba uğrayacaktır". Diğer tercüme için bkz. A. Özdemir, *agm.*, s. 798; R. Boyacıoğlu, *agm.*, s. 66.

¹⁴ "Bir kimse Rumlarla yazışıp Müslümanların ahvalini onlara haber verip casusluk yapıyor hakkında ne dersiniz şeklinde bir sorunun İmam Malik'e sorulduğunu ve onunda İmamın içtihadına bağlıdır diye cevap verdiği söylenir. İbni Rüşt rAhmedullah aleyh Malik'in bu sözünü şöyle açıklar: Öldürmeleri veya asılmaları arasında bir içtihadta bulunur. Muharebe cezaları İmam ancak bu iki halden biriyle muhayerdir. Çünkü organlarını kesmek veya sürgüne göndermek fesadını bertaraf etmez. İbni Elkasım'da bu konuda ' Tövbesi yoktur boynu vurulur.' Görüşündedir. İbni Rüşt İbni Kasım'ın görüşünü onaylar mahiyette 'Çünkü casus muharebede Müslümanlar aleyhine çalışır. Bu durum yeryüzünde fesatçılık yapmaktan daha şiddetlidir. Allah C.C. Şöyle buyuruyor: ' Allah'a ve Resûlüne savaş açanların ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışanların cezası; ancak öldürülmeleri, yahut asılmaları veya ellerinin ve ayaklarının çaprazlama

leceğimiz bilgiyi nasıl temin ettiğini bilemiyoruz. Çünkü Osmanlıların göndermiş olduğu metinde Karamanlıların böyle bir durumundan hiç bahsedilmemektedir.

Hanbeli Kadısı Bedreddin el Bağdâdî, Karamanlıların ismini zikretmeyip onlar gibi davrananlarla harb etmenin farz olduğunu, bunu gerçekleştirenlerin de büyük bir sevâba sahip olacağını bildirir.¹⁵

Diğer Hanefi Kadısı Abdüsselâm el Bağdâdî, fetvasına Osmanlıların İslâm ülkelerini savunan mücâhidler olduğunu, bununsa herkes tarafından bilindiğini söyler. Karamanoğlunun ismini zikrederek ayrı bir bahis açan Bağdâdî, bu kimsenin

kesilmesi, yahut o yerden sürülmeleridir. Bu cezalar onlar için dünyadaki bir rezilliktir. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır Casus savaş suçlusudur. Dolayısıyla hükmü de ona göre verilir. Zındık ve yalancı şahitler gibi tövbesi kabul edilmez. Ayetin delaleti Öldürülmeleri hükmünü içerir. Hatib'in Mekkelilere Hz. peygamberin(sav) onlara doğru yöneleceğini haber vermesi üzerine Hz. Ömer'in(ra) ' Bırakın onun boynunu vurayım. O Alah'a ve Rasulüne ihanet etmiştir.' Sözü üzerine Hz peygamber'in(sav) ses çıkarmamış veya aksi bir ifade de bulunmamıştır. Ancak Ehli Bedirden olması ve ömrünü beyan edip Hz Peygamberin(sav)de(Vahiy cihetiyle) yalan söylemediğini bildiğinden özrünü kabul etmesi sebebiyle Hatib Öldürülmemiştir. Dolayısıyla bu hal ona mahsustur ve hükümde iştirak yoktur. Buna dayanarak kıyas ta yapılamaz. İbni Rüş't ün sözü burada son buldu. İmdi İmam Malik ve İbni Kasım (Allah onlardan razı olsun) Müslümanların esrarı ahalini Rumlara bildiren casus hakkındaki görüşlerini öğrendin. Kafirlerle yardım amacıyla Müslümanların safına geçerek savaşması daha fecaatli ve tehlikelidir. Savaş ve öldürme Allah'ın dinini yüceltmek için bir araçtır. Allah Müslümanların dinini muzaffer kılsın ve kafirlerin ardını kessin. Sultanımızın kılıcını mühlidlere karşı keskin tutsun". Diğer tercüme için bkz.A. Özdemir, **agm.**, s. 798; R. Boyacıoğlu, **agm.**, s. 67.

¹⁵ " Allah C.C. şöyle buyuruyor: 'Sizin dostunuz ancak Allah'tır, Resûlûdür ve Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kılan, zekâtı veren mü'minlerdir. Kim Allah'ı, onun peygamberini ve inananları dost edinirse bilsin ki şüphesiz Allah taraftarları galiplerin ta kendileridir. Allahu Teala Müminlerin dostlarının kendisi, rasulü ve mümin kulları olduğunu bizlere bildirir. Nesebi, ülkesi, mezhebi ve tarikâtı ne olursa olsun bu sıfatla vasf edilen her mümin için geneldir. Yine Allahü Teala şöyle buyuruyor: 'Mü'min erkek ve mü'min kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. Başka bir ayette 'İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya, işte onlar birbirlerinin dostlarıdır. İman edip hicret etmeyenlere gelince, hicret edinceye kadar, onların velayetleri size ait değildir. Eğer din konusunda sizden yardım isterlerse, sizinle aralarında sözleşme bulunan bir kavme karşı olmadıkça, yardım etmek üzerinize borçtur. Allah yaptıklarınızı hakkıyla görendir. Allahü teala Kuranı keriminde muteaddit yerlerde bu manayı zikretmiştir. Allah'a ve Rasulüne iman edip Allahtan sakınanlar onun dostlarıdır. Allah C.C Mü'minlerin birbirlerini dost edinmelerini ve kafirlere karşıda adavet beslemelerini farz kılmıştır. Sahih bir rivayette Hz Peygamber ' Mü'minler birbirlerine destek olan bir bina gibidir' buyurmuştur. Allahü Teala kitabı-azizinde kaynaşmayı emretmiş , ayrılığı ve iftirakı yasaklamıştır. Allahu Teala şöyle buyurdu: 'Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sınımsız sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın Şu dinlerini parça parça edenler ve kendileri de grup grup ayrılmış olanlar var ya, (senin) onlarla hiçbir ilişkisi yoktur.' Her kese farz olan Allah ve rasulünün sevdiğini sevmek, buğz ettiğine buğz etmek, emrettiğini emretmek, yasakladığını yasaklamak, dolayısıyla birlik olmaktır. Bunlara muhalefet edenlerle savaşmak ve fesadlarını boşa çıkarmak farzdır. Onlar verdikleri zarardan dolayı ölüme müstahaktırlar. Şeriatın hududundan çıkmış, kanları helal olmuştur. Müslümanlarla savaşmak, ülkelerini istila etmek, canlarına ve Mallarına kastetmek amacıyla Küffarla anlaşma yapanları katletmek için mübaderede bulunmak farzdır. Bunu gerçekleştirenler bu güzel niyetlerinden dolayı büyük ecir ve sevap ile mükâfatlandırılırlar". Diğer tercüme için bkz.A. Özdemir, **agm.**, s. 799; R. Boyacıoğlu, **agm.**, s. 68.

dinden dönmüş ve cemaati terk etmiş olduğunu dolayısıyla kanının helâl, katlinin de vacib olduğunu bildirmiştir.¹⁶

Hanefi alimi El Amasî'de fetvaları kaleme almış ve diğer alimlerin görüşlerine iştirak etmiştir.¹⁷

Zaifi'de Mısır ulemâsının Karamanoğlu'nun küfrüne hükmettiğini şu şekilde açıklar;

“Karamanun işini takrir iderler

Kamu mezhebde anu tekfir iderler”.¹⁸

Sultan Murad'ın fetvaları aldıktan sonra rahatladığını söyleyen Zaifi onun askerinin yarısını alıp Karamanoğlu üzerine yürüdüğünü nakleder.¹⁹ Anonim Gazâvatnâme'ye göre Sultan Murad Şehzâde benim tahtımda otura ben varıp Karamanoğlu'nun hakkından geleyim demiştir.²⁰ Buradan II. Murad kendi tahtına geçirmeyi düşündüğü oğlu Şehzâde Mehmed'i Edirne'de yerine bıraktığını net olarak anlamaktayız. Nitekim Sultan Murad Karaman seferi dönüşü tahttan çekilecek ve hükümdarlığa oğlu geçecektir. Etrafındaki Paşaların Sultan'ın bu düşüncesine karşı çıktıklarını bildiren Anonim fakat çare olmadığını yerine Şehzade'yi bırakan Sultan'ın Karaman'a sefere çıktığını kaydeder.²¹ Aşık Paşazâde Sultan'ın büyük bir ordu topladığını kendisine tabi ne kadar kafir Rumeli askeri varsa onları da aldığını ve Konya'ya geldiğini söyler. II. Murad fetvalardan da destek almış olacak ki Karaman bölgesinde çok sert bir askeri yıldırma hareketi yürütmüştür. Bunu Aşık Paşazâde, *“(Sultan) heman yağma buyurdi. Şöyle urdılar vilAyet-i Karaman'ı elek elek itdiler köylerini ve şehirlerini harâb itdiler... ol yıl niçe er oğlan ve kızlar togdı mechülü'n neseb”* sözleriyle kaydeder.²² Neşri II. Murad'ın oğlu Alâeddin Çelebi'yle beraber

¹⁶ “Osmanlılar İslam ülkelerini müdafa eden mücahitlerdir. Efendimiz Resûlullah (sav)'nın müjdediği dinin hamileri ve kalkanlarıdır. Bu herkesçe bilinir ve aşikârdır. Allahu teala'nın dininin bayraktarlığını yapan ve onun için savaşan ümeraya hiçbir zaman rahmedini esirgemeyecektir. Bazı bedbahtlar ne kadar engel olmaya çalışsallarda, Şüphesiz Allah C.C. onlara yardım edip destekleyecek ve güçlerine güç katacaktır.Karamanoğlunun durumuna gelince. İslam diyarına saldıran düşmana kafa tutanlar hakkında kötü emeller beslemesinden dolayı Fıskı tebeyün edip Nifakı ortaya dökülmüştür.Şöyle ki Kâfir ile yazışıp, müraselede bulunmuş, bununla da yetinmeyip kâfir ile anlaşıp, dini muhafazave kafirlerin ateşini söndürmek için çabalayan mücahidlerin güçlerini kirmaya kastetmiştir. Bu kimse dinden dönmüş, Müslüman cemaati terk etmiştir. Kanı helaldir. (katli vaciptir)Müslüman kanı akıtmak ancak üç durumda helaldir.Bunlardan biri de Cemaatten ayrılıp dinden dönen(ihanet eden)dir. Çabucak yakalanıp en şiddetli bir şekilde öldürülür ki düşmanların ve fesatçıların ateşi söndürülsün ve kalbinde nifak ve eğrilik bulunanlara ibret olsun. Fesat ve fucur halka arasında hoş karşılanmasın ve şeriatın makasıdı yüceltilsin”. Diğer tercüme için bkz. A. Özdemir, *agm.*, s. 799; R. Boyacıoğlu, *agm.*, s. 68-69.

¹⁷ “Muhterem ulemâ hazretlerinin(Allah onları korusun) fetvalarına Allah'ın Fakir kulu abdurrahman b. Muhammed el Muslihî El Hanefî El Amasî de iştirak etmekte ve bu kitabeyi Allah'a hamd ve Rasulallah'a salat ve selam getirerek yazmış bulunmaktayım”. Diğer tercüme için bkz. A. Özdemir, *agm.*, s. 799; R. Boyacıoğlu, *agm.*, s. 69.

¹⁸ *Zaifi*, s. 213.

¹⁹ *Zaifi*, s. 213.

²⁰ *Anonim Gazâvatnâme*, s. 36.

²¹ *Anonim Gazâvatnâme*, s. 36.

²² *Aşık Paşazâde*, (Atsız Neşri), s. 182.

Karaman'a hareket ettiğini, Karaman illerini yakıp Larende'yi vurduğunu belirttikten sonra, "Ol vakit ol kadar mezâlim oldu kim, kim Osman Beylerinden ol vakte değin, kimsesi ol kadar zulmetmiş değildi" diyerek ilginç cümleler kullanır.²³ Zaîfî'de bunlara benzer kayıtlar bulunmamaktadır. Daha önceki seferde Tatar askerinin yaptığı yağma ve zulümden bahseden Anonim bu seferde Osmanlıların böyle bir tavrından hiç bahsetmez. Aşık Paşazâde Osmanlıların yapmış olduğu bu hareketi telif etmeye çalışırken, "İmdi ey aziz Osmanlının memleket urub müsülmanlığa zulum etmesünün sebebi Karamanoğlu İbrahim Beg sebebinden olmuştur. Ve illâ tâ bu güne dek Osmanludan kimsenin hakkına zulum gelmemiş idi nâ hak yere. Meger ki bilmeye"²⁴ diye yazar. Osmanlı kaynakları hususiyile de Aşık Paşazâde'nin Osmanlı askerinin yaptığı bu nev'iden hareketleri açıkça beyan ettikleri çok nadirdir. Fakat devir kaynaklarının Karaman'da yapılanlarla alakalı ortak bir nakilde bulunmaları oldukça dikkat çekicidir. Sultan Murad sefer neticesinde Zaîfî'deki kayda göre Karaman ahalisini Rumeli'ye sürmeyi düşünmüş ancak Karaman uluları araya girip Sultan Murad'ı ikna etmişler ve bu düşüncesinden vazgeçirmişlerdir.²⁵ II. Murad'ın böyle hareket etmesinin sebebi muhtemelen, güneyde Memlûk ve Kıbrıs Şövalyeleri, daha doğuda Şahrüh ve Rumeli'de de Hıristiyan devletlerle münasebeti bulunan rakibine karşı psikolojik bir yıldırma yapmak istemesi ve onu destekleyen ahaliyi de tedib etme arzusudur. Fetvaların da keskin olması II. Murad'ı sertliğe ittiği veya rahat hareket etmesine imkan tanıdığı söylenebilir.²⁶

II. Murad'ın karşısına bu seferde de çıkamayan İbrahim Bey Zaîfî'nin ifadesiyle sahile Varsakların yanına kaçmıştır.²⁷ Osmanlı kaynaklarının ifadesiyle "taşa" girmiştir yani Taş İli'ne kaçmıştır. Anonim Gazâvatnâme'de Tekvur'dan beklediği yardımı alamayan İbrahim Bey'in kaçtığını sonra da beylerini toplayarak kendisinin pişman olup onlardan bir çare bulmalarını istediğini kaydeder. Bunun üzerine Karaman beyleri çeşitli hediyelerle Sultan Murad'a gelmişler ve İbrahim Bey'in suçunu affetmesini istemişlerdir. Anonim'de herhangi bir isim kaydı yoktur. Zaîfî'de Karaman elçisi övülerek onun salih bir kişi olduğu ve sulh etmenin onun her zaman işi olduğu belirtilmekte fakat isim zikredilmemektedir.²⁸ Aşık Paşazâde'de İbrahim Bey'in hanımını ve vezirini affı için elçi olarak Sultan'a gönderdiği kayıtlıdır.²⁹

²³ Neşri, s. 643.

²⁴ Aşık Paşazâde, (Atsız Neşri), s. 183.

²⁵ Zaîfî, s. 213.

²⁶ Geç devir kaynaklarından Kühnü'l Ahbar'da Konya ahalisinin Afyon Karahisar'a sürüldüğü fakat Sultan'ın kızkardeşinin hatırına İbrahim Bey'i affedip sürülen halkında tekrar geri gelmelerine müsaade edildiği kayıtlıdır. Kayseri Râşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 901 ve 920 no'lu Nüşhalara Göre Kitâbü't Târih-i Kühnü'l Ahbâr, Gelibolulu Mustafa Âli, (nşr. A. Uğur, A. Gül, vd.), Kayseri 1997, s. 350; Osmanlıların bu seferindeki sert müdahalesiyle ilgili olarak sonraki devir kaynakları Hoca Saadeddin Efendi ve Münecimbaşı Ahmed Dede dışındakiler pek söz etmezler. Hatta Kemal Paşazâde Sultan Murad'dan için, "vilâyeti gâret eyleyüb, memlekete hasâret etmedi bayı ve yohsulu incitmedi" demektedir. Tevârih-i Âl-i Osman, VII. Defter, (nşr. Ş.Turan), TTK. Basımevi, Ankara 1991, s. 13; Sonraki devir kaynaklarının kendi dönemlerinden etkilenmiş olduklarını göz önünde tutmalıdır. Bkz. F. Emecen, age., s. 115.

²⁷ Zaîfî, s. 215.

²⁸ Anonim Gazâvatnâme, s. 36; Zaîfî, s. 215.

²⁹ Aşık Paşazâde, (Âli Bey Neşri), s. 130.

Gazâvatnâme'de elçinin ismi kayıtlı değildir. Neşri'de Sultan Murad'a İbrahim Bey'in hanımıyla birlikte Kara Server'in elçi olarak gittiği yazılıdır.³⁰ Behiştî'de Server Ağa ismi zikredilmektedir.³¹ İdris Bidlisi'de Mevlâna Celâleddin-i Rûmî (hz) lerinin sülalesinden birisi, Server Bey ve İbrahim Bey'in hanımının elçi olarak geldiği kayıtlıdır.³² Server Bey'in Karamanoğulları Beyliğinde mühim vazifeler ifâ etmiş olduğunu vakıf tahrir kayıtlarından ve yaptırmış olduğu eserlerinden anlamaktayız.³³ Kaynakların ekseriyetinde İbrahim Bey'in affını rica eden Server'e Sultan Murad'ın kendisinin İbrahim Bey'e güvenip güvenmediğini sorduğunu, onunsu İbrahim Bey'in son hareketine kendisinin de rızâsının olmadığı, ancak İbrahim Bey'i Turgutoğlanlarının baştan çıkardığını söyleyip bu seferlik onu affetmesini istemiştir. Server Bey'in kefilliğini kabul eden II. Murad İbrahim Bey'i affetmiş ve geri dönmüştür.³⁴ Anonim Gazâvatnâme'de Sultan'ın İbrahim Bey'e ilini tekrar verdiği kaydedilir.³⁵ Kemal Paşazâde'de Beğşehir, Kırşehir, Seydişehir'nin Sultan Murad'a verildiği kayıtlıdır.³⁶

Osmanlılar ile Karamanlılar arasında bu sefer neticesinde yapılan antlaşmayla alakalı olarak Karamanoğlu İbrahim Bey'in II. Murad'a vermiş olduğu bir belge mevcuttur. İbrahim Bey, Kâtib Yahya bin Mehmed'in kaleme almış olduğu Menâhicü'l İnşâ adlı eserinde mevcut bulunan vesikada, Sultan Murad'ın kendisine merhamet edip aralarındaki anlaşmanın yenilenmesi için haber gönderdiğini, kendisinin de bu habere uyararak sınırları içerisinde itibar gören bir Bey'i Sultan'a elçi olarak görevlendirdiğini söylemektedir. Ancak Sultan Murad yine İbrahim Bey'in ifadesiyle musalaha yapmamış, bu kez bir kişinin daha gönderilip muâhede yapılmasını istemiştir. İbrahim Bey belgeden anlaşıldığına göre bu kez iki kişiyi Sultan Murad'a göndermiş ve bir daha Sultan Murad'a ve oğlu Mehmed'e saldırmayacağına dair yazılı bir vesika sunmuştur. Bu belgede Osmanlı karargâhına giden elçilerin isimlerinden bahsedilmemekte yalnız ilk gönderdiği elçiyle alakalı olarak kabilelerin ileri gelenlerinden *Efendi Bey* cümlesi zikredilmektedir. Buradaki Efendi'nin isim olup olmadığını bilemiyoruz. Hanımının gitmesinden ise hiç bahsedilmemektedir. Elimizdeki Menâhicü'l İnşâ İki nüshadır. Antlaşma Konya nü-

³⁰ Neşri, s. 643, 645.

³¹ Behiştî, vr. 125.

³² İdris Bidlisi, vr. 308.

³³ 1476 vakıf tahririnde Server Ağa ismiyle kayıtlı Konya'da çeşme vakfı mevcuttur. F. N. Uzluk, *age*, s. 22; Aynı çeşmenin 1483 kaydında Mevlâna Celâleddin (hz) sülâlesinden Celâleddin Çelebi'ye ait çeşme vakfının biraz proplemli olduğu belirtilip Server Ağa'nın üzerine kaydedildiği ifade edilmektedir. Erdoğan, *agm.*, XVIII/1, 147; İbrahim Bey'in h. 870 (1465) tarihli Vakfiyesinin ilâvesinde şahidler arasında Server Ağa bin Abdullah ismi de geçmektedir. İ. H. Uzunçarşılı *Server Ağa'nın, İbrahim Bey'in kölelerinden olabileceğini belirtiyor. Uzunçarşılı, Karaman İmâreti*, s. 103-104; Şikâri Tarihi'nde Server Ağa'nın ismi Sultan'ın iki ağasından birisi olarak kaydedilir. s. 217; Turgutoğulları 1500'lü yıllarda da Osmanlılara âsi olmuşlar ve Osmanlı kaynaklarında sürekli kötülenmişlerdir. Burada da geç devre ait bir tavrın bu döneme yansıtılmış olması mümkündür.

³⁴ Neşri, s. 645; Behiştî, vr. 125.

³⁵ Anonim Gazâvatnâme, s. 36.

³⁶ İbn Kemal, s. 17.

hasında Ahidnâme,³⁷ Paris nüshasında ise Nâme-i Sevgend olarak geçmektedir.³⁸ Belgede İbrahim Bey, Sultan Murad ve oğlu Mehmed'in vilayetlerine, göçerlerine, Beylerine dokunmayacağına dair söz vermekte, düşmanlarına düşman, dostlarına dost olacağını bildirmektedir. Kâfirlerle Osmanlılar aleyhine haberleşmeyeceğine onlardan bir haber gelirse bunu da Osmanlılara bildireceğine dair söz vermiştir. Her yıl bir oğlu ve askeriyle Murad Bey'in hizmetine gideceğini de belirtip ahidini bozarsa Allah kelâmı benim üzerine olsun diyerek Kur'ana el basıp yemin etmiştir. Bu metinden de anlamaktayız ki İbrahim Bey Hıristiyanlarla Osmanlılar aleyhine çalıştığını itiraf etmektedir.³⁹

Devre ait veya yakın Osmanlı kaynakları arasında İdris Bidlisi'nin eserinde Sevgendnâme'yle alakalı bilgi mevcuttur. Bidlisi, İbrahim Bey'in ağır yeminler ettiğini ve Sultan Murad'a bir Sevgendnâme verdiğini söylemektedir.⁴⁰ Geç devir kaynakları arasında da Kemal Paşazâde'de bir antlaşma yapıldığından bahsedilmekte nakletmiş olduğu cümlelerde Sevgendnâme'deki cümlelere benzemektedir. Kemal Paşazâde, "*sulh maslahatın itmâm için varan Kassaboğlu Mahmud Beğ'in önünde yeminetdi ki Sultan-ı cihâna isyan etmiye dostuna dost, düşmenine düşmen olub sefere askeri gele kendü Pâdişah-ı penâhın olmadığı yola getmiye îmânile akd-ü peymân-ı berkidüb husn-ı âmâna girdi*"⁴¹ demektedir. Kemal Paşazâde'nin dışında Sarı Kemal'in manzum eserinde, "*Ki İbrahim Beg idi begi ol vakt-Sürüp yüz Şâh önünde iyledi ahd*" ifadesi vardır. Burada çok azda olsa şahitler huzurunda İbrahim Bey'in bizzat ahd verdiğine dair bir bilgi kayıtlıdır.⁴²

Seferin tarihi hakkında kaynaklarda farklı olmasa da muhtelif bilgiler mevcuttur. Anonim Gazâvatnâme ve Zaifi'de tarih kaydı yoktur. Fetvalar ve Sevgendnâme'de

³⁷ Konya nüshası için bkz. Kâtib Yahya bin Mehmed, **Menâhicü'l İnşâ**, Koyunoğlu Ktp., T. Y. , nr. 13998; Konya nüshasındaki vesikanın Neşri için bkz., Alaaddin Aköz, "Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in Osmanlı Sultan'ı II. Murad'a Vermiş Olduğu Ahidnâme", **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 18, Konya 2005, s. 170-171; Konya Mecmuası'nda, Koyunoğlu nüshası olarak Mesut Koman tarafından neşredilen metin, Aköz'ün belirttiği gibi Uzunçarşılı'dan alınan Paris nüshasındaki metindir. M. Koman, "Minhac ül İnşâ Üzerine Birkaç Not", **Konya**, S. 118-119, (Ekim Kasım 1948), s. 14-16.

³⁸ Paris nüshası ile alakalı neşirler için bkz. İ. H. Uzunçarşılı, **Karaman İmâretini**, s. 120-121; Şinasi Tekin, **Menâhicü'l İnşâ, Yahya bin Mehmed el Kâtib'in Osmanlıca İnşâ El Kitabı**, Community Art Workshop, Cambridge 1971, s. 23-24 ; Fahri Unan, **15 yy. Yazarlarından Yahya bin Mehmed el Kâtib'in Menâhicü'l İnşâsı**, (basılmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1986; Menâhicü'l İnşâ'nın bu iki nüshasının dışında Raif Yelkeci kitapları arasında bir nüshanın daha olduğunu İ. H. Ertaylan haber vermektedir. Ertaylan Sevgendnâme nüshasını da vermektedir. Anladığımız kadarıyla bu metin Paris nüshasının aynısıdır. Bkz., İ. H. Ertaylan, **Fâtih ve Fütühâtı II**, Mars Matbaası, İstanbul 1966, s. 27; Metnin teknik yönüyle ahidnâme veya sevgendnâme olarak diplomatik vasfıyla ilgili bir değerlendirme için bkz. Dariusz Kolodziejczyk, **Ottoman-Polish Diplomatic Relations (15th-18th century), An Annotated Edition of Ahidnâmes and Other Documents**, Leiden 2000, s. 108.

³⁹ Kâtib Yahya bin Mehmed, Koyunoğlu Ktp., vr. 77a; Fahri Unan, **a.g.t.**, s. 104-106.

⁴⁰ **İdris Bidlisi**, vr. 308b.

⁴¹ **İbn Kemal**, s. 16-17.

⁴² **Sarı Kemal**, s. 165; O. Turan Neşri Takvim'e göre Sultan Murad, İbrahim Bey'le "*musâlahat edüb oğlun alub*" ifadesi vardır. Burada Sultan Murad kendi oğlunumu almıştır yoksa İbrahim Bey'in oğlunumu yanına alıp dönmüştür orasını tan kestiremiyoruz. O. Turan, **Tarihi Takvimler**, s. 43.

de tarih verilmez. Yine Aşık Paşazâde'de herhangi bir kayıt mevcut değildir. Neşri hadisenin tarihini h. 846 (1442-1443) olarak verir.⁴³ O. Turan Neşri Takvimde de h. 846 senesi verilir. Atsız Neşri Takvim'de de aynı sene kayıtlıdır.⁴⁴ Menage'nin neşrettiği II. Murad'a ait yıllıklarda hadise h. 847 (1443-1444) yılında gösterilir.⁴⁵ Oruç Bey'de ise h. 846 tarihi verilir.⁴⁶

Bölgeye sert bir müdahalede bulunan II. Murad'ın sıkı bir antlaşmayla iktifa edip geri dönmesinin en büyük sebebi Rumeli'deki gelişmelerdir. Karaman seferi öncesi Haçlı ittifakıyla on seneliğine bir ateşkes antlaşması yapıp Anadolu'ya yönelen II. Murad Karamanoğullarıyla meşgulken özellikle Bizans'ında teşvikiyle Haçlı ittifakı arasında ateşkes antlaşması sebebiyle tartışma yaşanmaya başlanmıştır. Batıdaki bu gelişme sebebiyle Karamanoğullarıyla nerdeyse eski sınırlar üzerinden bir anlaşma yapılmış ve geriye dönmüştür. Aynı zamanda doğuda Şahrüh ve güneydeki Memlûklülerin Karamanoğullarıyla gerektiğinde birlikte hareket etmeleri Osmanlıları Karamanlılara karşı sıkı bir diplomatik baskı uygulayarak onları kontrol altına almaya sevk etmiştir. H. İnalçık'ın ifadesiyle II. Murad batıda ve doğuda belli başlı fütuhâtı geri verip büyük bir ric'at yaparak devleti tehlikeli durumdan kurtarıp her tarafta sulhu sağladığına inanmaktaydı.⁴⁷

Karaman seferi dönüşünde oğlu Mehmed'i tahta çıkarıp Manisa'ya giden II. Murad'ın bu tavrı Rumeli'nde hareketlenmelere sebep olmuş ve ateşkesi bozan haçlılar Osmanlı arazilerine saldırmaya başlamışlardır. Bu ateşkesin bozulmasının tek sebebi Karaman seferi olmayıp bizatihi ateşkesin imza edilmesi bile müttefikler arasında başlı başına bir sıkıntı unsuru olmuş ve bozulmuştur. II. Murad'ın 12 yaşındaki oğlunu tahta geçirmesi Macarlar ve müttefikleri arasındaki hareketlenmeleri artırdı. Neşri'ye göre Karamanlılar genç bir Şehzâde'nin Osmanlı tahtına çıkmasını değerlendirmek isteyerek Macarlara ve müttefiklerine mektuplar göndermişlerdir.⁴⁸ Bu kayıt devre ait başka herhangi bir kaynakta bulunmamaktadır. Sonraki devir kaynaklarından Münecimbaşı ve Hoca Saadeddin Efendi'de buna benzer kayıtlar mevcuttur.⁴⁹ Eğer böyle bir haberleşme vaki olduysa İbrahim Bey'in Sevğendnâme'de vermiş olduğu söz havada kalmış oluyordu. Fakat bu hareketten sonra Karamanoğulluyla alakalı kaynaklarda Osmanlıların verdiği karşı bir tepkinin olmayışı ve II. Kosova Savaşı'na Karamanlıların asker gönderdiğinden bahsedilmesi böyle bir mektuplaşmanın olup olmadığı hususunu şüpheli duruma düşürmektedir. Ayrıca Karaman Bizans münasebetleri ile alakalı mektuplaşmalara ait bol malumat veren Anonim Gazâvatnâmenin bu hususta sükût etmesi ve Zaifi'ninde

⁴³ Neşri, s. 645.

⁴⁴ Takvimler, (nşr. O. Turan), s. 41; Atsız, agm., s. 22.

⁴⁵ Menage, agm., s. 90.

⁴⁶ Oruç Beğ, s. 117.

⁴⁷ H. İnalçık, II. Murad, s. 608-609; Bizans İmparatoru müttefiklerine mektuplar yazıp Osmanoğlunun Karaman üzerine gittiğini, başında ateşler yandığını ve sizi karşılamağa asla çaresi yoktur dediği hakkında bkz. Anonim Gazâvatnâme, s. 37-40.; Zaifi, s. 216; Feridun Bey Münşeati I, s. 192; T. Gökbilgin, agm., s. 132-133; H. İnalçık, Fatih Devri, s. 36-37; D. Nicol, age., 368-369; Şerif Baştav, Bizans İmparatorluğu Tarihi, Türk Kültürünü Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara 1989, s. 56; F. Cardini, age., s. 141-142.

⁴⁸ Neşri, s. 649.

⁴⁹ Hoca Saadeddin Efendi, s. 215-216; Münecimbaşı, s. 219.

bilgi vermemesi, daha doğrusu eserinde son antlaşmadan sonra Karamanlılar ile alakalı hiçbir kaydın bulunmaması bu düşünceyi desteklemektedir.⁵⁰

Karamanoğullarının bu son hadisenin dışında Osmanlılara karşı Sevgendnâme’de belirtilen şartlara uyduklarını ve Sultan Murad’a II. Kosova meydan muharebesi için asker gönderdiklerini bilmekteyiz. Aşık Paşazâde’deki ifadeler oldukça ilginçtir. O, bu hususta sefere Karamanoğlundan adamlar geldiğini, askeri teftiş eden Sultan Murad’ın onları görünce, “kaltak eyerliler, yırtmaç kürklüler, örmeç kuşatlılar, kabalak dülbendliler, özegisi kayışı ipden Turkutlu’nun birer bölük at oğrularını divşürüb göndürmüş”, Sultan Murad buna mukabil, “benüm anın yardımına ihtiyacum yokdur. Benüm çerime bir mashara eksüh idi anun için göndürmişdür didi ve andan umum yokdur, andan şunu isterin kim şeytanluk itmesün kendü halinde olsun didi” diyerek mevzuyu nakleder.⁵¹ Rûhî Çelebi ve Neşri’de de benzer kayıtlar vardır. Burada Karamanlılar ve onların müttefiki aynı zamanda akrabası olan Turgutlular Osmanlı kaynaklarında her zaman olduğu gibi zemmedilmektedir.⁵²

⁵⁰ Ateşkesin bozulmasıyla ilgili ana kaynak durumunda olan Macar kroniğine bkz. H. Akın, Chronica Hungarorum, s. 694-695; Varna Savaşı ve Macarlarla olan münasebetlerle ilgili olarak bol malumat veren devrin diğer Gazâvatnâmesini kaleme alan Kâşifi eserinde maalesef Karamanlı Osmanlı, Karamanlı Macar veya müttefikleri münasebetlerine dair hiçbir bilgi vermemektedir. Kâşifi, **Gazânâme-i Rum**, İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Ktp., F. Y., No. 1388; Bu yazma eserle alakalı yapılmış olan bir çalışma için bkz. **Kâşifi, Gazânâme-i Rum**, (haz. M. Ebrahim Esmail), (basılmamış yüksek lisans tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006.

⁵¹ **Aşık Paşazâde**, s. 478.

⁵² **Rûhî Çelebi**, s. 445; **Neşri**, s. 661.